

16. Горшенев В.М. Юридическая деонтология: [учебное пособие] / В.М. Горшенев, И.В. Бенедик. – К.: Изд-во УМК при Минвузе УССР, 1988. – 80 с.
17. Притика Ю. Теоретичні проблеми захисту прав учасників цивільних правовідносин у третейському суді: дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук: спец. 12.00.03 / Притика Юрій Дмитрович; Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка. – К., 2006 – 632 с.

УДК 351.713: 341.45

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Литвин О.В., к.ю.н., доцент

Національний університет державної податкової служби України

У статті досліджується сучасний стан правового регулювання інформаційного забезпечення міжнародної взаємодії підрозділів податкової міліції органів ДПС України. Також, автором аналізується діюча в державі нормативно-правова база, яка регламентує питання міжнародної взаємодії податкової міліції.

Ключові слова: органи ДПС України, податкова міліція, міжнародна взаємодія, інформаційне забезпечення, модернізація.

Литвин А.В. ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НАЛОГОВОЙ МИЛИЦИИ В КОНТЕКСТЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ / Национальный университет государственной налоговой службы Украины, Украина

В статье исследуется современное состояние правового регулирования информационного обеспечения международного взаимодействия подразделений налоговой милиции системы органов ГНС Украины. Также, автором анализируется действующая в государстве нормативно-правовая база, которая регламентирует вопрос международного взаимодействия налоговой милиции.

Ключевые слова: органы ГНС Украины, налоговая милиция, международное взаимодействие, информационное обеспечение, модернизация.

Litvin A.V. INFORMATIVE-ANALYTICAL ACTIVITY OF TAX MILITIA IN CONTEXT OF INTERNATIONAL CO-OPERATION / National university of government tax service of Ukraine, Ukraine

In the article the modern state is probed legal adjusting of the informative providing of international co-operation of subsections of tax militia of organs of DPS of Ukraine. Also, an author is analyse operating in the state normatively legal base which regulates the question of international co-operation of tax militia.

Key words: organs of DPS of Ukraine, tax militia, international co-operation, informative providing, modernization.

В основі будь-якої усвідомленої діяльності людини лежить інформаційно-аналітична діяльність, яка полягає в отриманні, накопиченні й обробці відомостей про навколишній світ (матеріальні об'єкти і явища), і спрямована на вироблення найкращих (із суб'єктивного погляду) управлінських рішень з організації дій, що забезпечують пристосування до навколишніх умов і існування в них. Саме тому інформаційно-аналітична робота набуває характеру центральної сполучної ланки в діяльності Державної податкової служби загалом та підрозділів податкової міліції зокрема. Предметна ділянка цієї роботи пов'язана насамперед з економікою країни і діяльністю всієї податкової системи України.

Аналітична діяльність правоохоронних органів передусє кримінологічній характеристиці злочинності та відрізняється від останньої більш широким спектром інформаційних і характеризуючих даних. У таких умовах інформаційно-аналітична робота неминує вимагати функціонального виділення, організаційного оформлення і спеціалізації по функціях збору, накопичення, обробки, видачі, аналізу і реалізації інформації в інтересах підготовки варіантів управлінських рішень на різних рівнях. Це і складає сутність поняття інформаційно-аналітичного забезпечення підрозділів податкової міліції.

На сучасному етапі проблема подолання наслідків транснаціональної економічної злочинності вимагає від податкової міліції налагодження міжнародного співробітництва, одним з основних напрямків якого є взаємний і налагоджений інформаційний обмін між представниками органів державної податкової служби України (далі – органи ДПС України) та суб'єктами міжнародного права (іноземними державами, міжнародними урядовими та неурядовими організаціями і ін.).

Актуальність розгляду питання міжнародної взаємодії податкової міліції в контексті інформаційно-аналітичного забезпечення обумовлюється тим, що порушення податкового законодавства України часто пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання та мають міжнародний характер і відповідно від результатів удосконалення міжнародної взаємодії податкової міліції із зарубіжними країнами, або уповноваженим правоохоронними органами залежить якісна робота щодо встановлення ділових контактів з метою отримання та обміну інформацією, проведення спільних оперативно-розшукових та кримінально-процесуальних заходів.

Необхідно зазначити, що в закордонних країнах інформаційно-аналітичній роботі органів, які спеціалізуються у сфері оподаткування, та питанням міжнародної взаємодії в зазначеній сфері приділяється велика увага на державному рівні, що дозволило якісно поліпшити фінансовий контроль і значно активізувати боротьбу з податковою злочинністю.

Вагомий внесок у дослідження інформаційного забезпечення діяльності податкових органів України, і зокрема податкової міліції, у контексті міжнародної взаємодії та євроінтеграції зробили наступні дослідники та практики-податківці: М.Я. Азаров, В.І. Антипов, О.М. Бандурка, В.Т. Білоус, М.В. Коваль, П.В. Мельник, Д.Г. Мулявка, М.С. Мазуренко, В.Я. Мацюк, Д.Я. Семир'янов, О.М. Розум, П.В. Цимбал, Г.Л. Чигрина та інші.

Ґрунтовний розгляд питання, яке стосується міжнародної взаємодії податкової міліції не можливий без аналізу таких понять, як “взаємодія” та “координація”.

Так, на думку одних авторів, “взаємодія” та “координація” – це слова-синоніми, які означають погодженість, інші автори взаємодію розуміють як більш широке поняття, ніж координація. У літературі висвітлюються й інші погляди, наприклад, що більш широким поняттям є координація, або координація – це організація взаємодії [9, 2].

У тлумачному словнику В. Даля терміни “взаємодія” і “координація” не зазначаються. Інші тлумачні словники російської і української мови також не мають термінів “взаємодія” і “координація”, оскільки в них ці терміни пояснюються лише в смисловому значенні “погодження”. Автори, які вважають, що взаємодія є більш загальним поняттям, ніж координація, посилаються на філософське визначення поняття взаємного зв'язку і взаємної обумовленості предметів та явищ [10].

Що стосується взаємодії в контексті обміну інформацією про злочини у сфері оподаткування, то, на думку В.В. Лисенка, компетентні органи надають інформацію про порушення податкового законодавства, скоєні юридичними та фізичними особами із зазначенням відомостей про: 1) спосіб податкового правопорушення; 2) наявність рахунків у кредитно-банківських установах та про рух грошових коштів (що на сьогоднішній день є досить проблематичним, якщо врахувати зміни і доповнення до Закону України “Про банки і банківську таємницю”); 3) отримані доходи та суми стягнених податків; 4) наявність власності юридичних та фізичних осіб [3, 107]. Інколи обмін податковою, оперативною та іншою інформацією у сфері протидії та виявлення злочинів у сфері оподаткування може здійснюватися за власною ініціативою сторін, які підписали відповідну угоду. Іноді правоохоронні органи “неохоче йдуть на обмін інформацією або участь у спільних заходах зі своїми колегами із зарубіжних країн, аргументуючи це витіканням інформації, що не тільки знижує ефективність тих чи інших тактичних операцій, але і ставить під загрозу життя оперативних працівників та слідчих” [4, 176].

Нормативно-правовою базою взаємодії органів ДПС України, зокрема і підрозділів податкової міліції з податковими та іншими компетентними органами іноземних держав є:

- 1) міжнародні правові акти щодо уникнення подвійного оподаткування;

- 2) європейські конвенції щодо видачі правопорушників та надання правової допомоги, учасником яких є Україна;
- 3) угода між урядами Республіки Білорусь, Російської Федерації та Кабінетом Міністрів України „Про співробітництво і обмін інформацією в області боротьби з порушеннями податкового законодавства” від 19 жовтня 1999 року, інші міждержавні угоди;
- 4) порядок обміну інформацією за спеціальними запитами, затверджений наказом ДПА України від 18 червня 1997 року № 185 (із змінами і доповненнями, внесеними наказом ДПА України від 25 січня 1999 року № 42);
- 5) інструкція про порядок використання правоохоронними органами можливостей Національного центрального бюро Інтерполу в Україні в попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, затверджена спільним наказом МВС, Генпрокуратури, Служби безпеки, Держкомкордону, Держмитслужби та ДПА України від 9 січня 1997 року, № 3/1/2/5/2/2;
- 6) методичні рекомендації щодо порядку підготовки, передачі та виконання слідчими податкової міліції органів державної податкової служби звернень про правову допомогу в кримінальних справах (Акт Слідчого управління ДПА України від 29 вересня 2000 року № 13/23/17/09-0017);
- 7) лист ДПА України „Про впорядкування міжнародного співробітництва податкової міліції України з компетентними органами іноземних держав” від 22 грудня 1998 року № 15279/10/26-0217;
- 8) лист ДПА України „Щодо організації міжнародного співробітництва територіальних підрозділів податкової міліції ДПА України з питань попередження, розкриття та розслідування злочинів у сфері оподаткування з компетентними органами іноземних держав” від 22 грудня 1998 року № 10610/7/26-5517 та інші відомчі керівні листи та роз’яснення.

На підставі діючої в Україні нормативно-правової бази підрозділи податкової міліції в особі Головного Управління податкової міліції (далі – ГУ ПМ) ДПС України здійснюють координацію міжнародної взаємодії на рівні центральних та обласних апаратів податкової міліції з компетентними правоохоронними і податковими органами зарубіжних держав з метою попередження, виявлення, розкриття та розслідування правопорушень і злочинів у сфері оподаткування. Для забезпечення зазначених потреб у ГУ ПМ функціонує відділ міжнародного співробітництва, основним завданням якого є отримання інформації та документів із-за кордону про податкові правопорушення суб’єктами фінансово-господарської діяльності.

На сьогодні партнерами міжнародної взаємодії податкової міліції в рамках діючої нормативно-правової бази виступають компетентні органи більш ніж 24 країн світу. Основними суб’єктами міжнародного права, які надають інформацію у відповідь на запити країни є: США, Великобританія, Канада, Китай, Нідерланди, Польща, Румунія, Чехія, Болгарія, Ізраїль, Туреччина та ін. Загалом, ГУ ПМ ДПС України має можливість отримання інформації із понад 65 країн світу.

Необхідно зазначити, що за ініціативою підрозділів податкової міліції України до компетентних органів зарубіжних країн у 2011 році направлено 385 звернень та отримано 154 відповіді та 35 запитів надійшло до ГУ ПМ ДПС від компетентних органів зарубіжних країн. Згідно з інформацією, яка була отримана регіональними підрозділами податкової міліції через канали міжнародного співробітництва, порушено 67 кримінальних справ, по яких встановлено збитків на суму понад 130 млн. грн. [11, 5]. Інформація та матеріали, які передаються від уповноважених органів зарубіжних держав, є офіційними відповідями, які не потребують додаткової легалізації в Україні і можуть використовуватись в якості доказів при провадженні дізнання та досудового слідства підрозділами податкової міліції ДПС України.

Одним із головних моментів організації взаємодії, як вважає Лисенко В.В., щодо протидії податковим правопорушенням є направлення правильно оформленого та змістовного запиту. Щодо форми та змісту запиту встановлені певні вимоги. Запит на отримання інформації повинен містити: 1) назву компетентного органу, що запитує; 2) назву компетентного органу,

який виконує запит; 3) виклад суті запиту та його обґрунтування; 4) фактичні обставини справи; 5) кваліфікація злочину відповідно до законодавства держави, що направляє запит; 6) розмір заподіяної шкоди; 7) інша інформація, яка необхідна для виконання запиту. Запит для отримання інформації може направлятися шляхом поштового зв'язку, а також з використанням технічних засобів передачі тексту (факс, електронна пошта). В окремих випадках запит може бути переданий з використанням телефонного зв'язку. Однак необхідно терміново виконати письмове підтвердження усного запиту. Запит до виконання повинен прийматися негайно. У разі необхідності може бути надана додаткова інформація. При неможливості виконати запит терміново повідомляється той компетентний орган, який направляв запит [4, 111]. Ефективне міжнародне співробітництво потребує швидкого обміну інформацією між державами та оперативного використання прохання про надання інформації, що зараз майже неможливо. Широке використання в даному випадку комп'ютерних мереж або інших засобів комунікації могли б значно прискорити процес отримання, обробки та застосування необхідної інформації.

Одним із важливих напрямів міжнародного співробітництва (зокрема і для слідчих підрозділів ДПС України) є використання положень європейських конвенцій з питань кримінального судочинства [4, 116]. У зв'язку із значним поширенням випадків застосування в протидії злочинним проявам допомоги іноземних правоохоронних органів та створення єдиного механізму діяльності, порядок виконання європейських конвенцій знайшов відповідну нормативну регламентацію в “Інструкції про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства” [5].

Так, на думку В.Т. Маляренка, надання та одержання в Україні міжнародної правової допомоги ускладнено, тому що українське процесуальне законодавство не регламентує порядок надання та одержання міжнародної правової допомоги в кримінальних справах [6, 43].

Ще однією причиною, яка вимагає удосконалення міжнародної взаємодії податкової міліції, виступає необхідність протидії виводу суб'єктами фінансово-господарської діяльності грошових коштів в офшорні зони.

Зацікавленість, яку викликають офшорні зони в суб'єктів фінансово-господарської діяльності в Україні пояснюється тим, що більшість офшорних зон має відносно прості вимоги з ліцензування і регулювання діяльності фінансових компаній і інших фірм. Також однією з основних особливостей офшорної зони є поширення пільгового режиму виключно на нерезидентні компанії, які не здійснюють діяльність на території країни і, що найважливіше, забезпечують ефективний режим збереження фінансової інформації.

Проведення окремих слідчих дій на території зарубіжних держав, отримання відомостей про наявність розрахункових рахунків у банках і про рух коштів на цих рахунках, видача злочинців (екстрадиція), а також взаємодія з правоохоронними органами зарубіжних держав із зазначених питань здійснюється в порядку надання правової допомоги і входить до функцій Генеральної прокуратури України, Служби Безпеки України. Існує відповідний порядок отримання інформації про відкриття за кордоном фізичними і юридичними особами рахунків у зарубіжних банках, а також про рух коштів на цих рахунках. Оскільки така інформація виступає комерційною або банківською таємницею, її одержання можливе тільки після розгляду запиту відповідним правоохоронним органом (прокуратурою, вищим органом юстиції) зарубіжної країни. Територіальні правоохоронні органи з клопотанням про проведення визначених слідчих та інших дій звертаються до Генеральної прокуратури України через прокурорів, які здійснюють нагляд за проведенням досудового слідства чи дізнання. Генеральна прокуратура України готує відповідний запит до центрального органу юстиції (прокуратури) зарубіжної країни з проханням щодо надання правової допомоги у розслідуванні злочинів [4, 131]. Ці питання, як правило, урегульовані угодами про надання правової допомоги між Україною та іншими країнами. На території країн СНД зміст взаємодії правоохоронних органів регламентовано Конвенцією про правову допомогу і правові відносини в цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 року [7].

Перед підготовкою звернення до іноземного компетентного органу працівник податкової міліції повинен мати на увазі, що головним принципом міжнародного співробітництва є взаємна повага та дотримання вимог внутрішнього законодавства країн і супровідних процедур, яким відповідає взаємодія регулюється. Працівнику податкової міліції необхідно

чітко усвідомлювати, що запити з боку органів ДПС України є джерелом певної конфіденційної інформації. В іноземних державах ведеться професійна систематизація, аналіз і зберігання будь-якої інформації, у тому числі під час обробки запитів іноземних правоохоронних органів.

Також необхідно звернути увагу на певний факт обмеженості можливостей міжнародного співробітництва ГУ ПМ ДПС України, у контексті недосконалості нормативної бази з питань міжнародної взаємодії та наявності ряду недоліків організаційного плану. Причинами недоліків у процесі міжнародного співробітництва податкової міліції виступають наступні фактори: складна процедура оформлення та надсилання міжнародного запиту; відсутність у достатній кількості положень, роз'яснень та методичних рекомендацій з питань міжнародної взаємодії; недостатня увага працівників до положень нормативно-правових актів та рекомендацій з питань міжнародного співробітництва та ін.

Підсумовуючи вищезазначене, можна виокремити основні шляхи покращення роботи підрозділів податкової міліції в напрямках інформаційно-аналітичної роботи та міжнародної взаємодії, а саме: використання міжнародного досвіду інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підрозділів податкової міліції; аналіз негативних явищ і тенденцій у зазначеній сфері та подальше їх подолання; проведення додаткових занять з особовим складом підрозділів податкової міліції з метою відпрацювання недоліків, які виникають у процесі міжнародної взаємодії; покращення організаційної роботи, у контексті закріплення відповідних працівників за напрямком міжнародної взаємодії; необхідність у нових методичних рекомендаціях ГУ ПМ ДПС України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2011 року. – № 13–14, 15–16, 17. – Ст. 112.
2. Про Державну податкову службу в Україні : Закон України від 4 грудня 1990 року, № 509-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 6. – Ст. 37.
3. Лисенко В.В. Виявлення податковою міліцією ухилень від сплати податків / В.В. Лисенко. – К.: Парламентське видавництво, 2002. – 168 с.
4. Аркуша Л.И. Основы методики выявления и расследования организованной преступной деятельности при наличии коррумпированных связей: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Аркуша Л.И. – Одесса, 2001. – 232 с.
5. Інструкція про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства : Наказ Міністерства юстиції, Генеральної прокуратури, Служби безпеки, МВС, ВС, ДПА України, Держдепартаменту виконання покарань від 26.06.1999 року № 34/5/22/130/512/326/73.
6. Малярєнко В.Т. Щодо міжнародного співробітництва у виконанні окремих дій в кримінальних справах / В.Т. Малярєнко // Вісник Верховного Суду України. – № 1 (26). – С. 41–44.
7. Конвенція про правову допомогу і правовідносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах: Міжнародний документ від 22.01.1993 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=997_009
8. Семир'янов Д.Я. Міжнародне співробітництво органів податкової міліції України у боротьбі з податковими правопорушеннями Д.Я. Семир'янов // Науковий вісник. Збірник наукових праць Академії державної податкової служби України. – Ірпінь, 2003. – № 1(12). – С. 219–226.
9. Супруненко А.М. Взаємодія оперативних підрозділів податкової міліції з іншими правоохоронними органами в розкритті злочинів: лекція з курсу „Оперативно-розшукова діяльність податкової міліції” / А.М. Супруненко. – Ірпінь, 2004. – 28 с.
10. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка / В.И. Даль. – М.: Рус. яз., 1998. – Т. 3. – 555 с.

11. Головач А. Наша ефективна робота – запорука економічної безпеки держави та добробуту її громадян / А. Головач // Вісник податкової служби України. – 2011. – № 24. – С. 6–8.

УДК 342.922

ПРО ПРОЦЕСУАЛЬНУ ФОРМУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Лук'янець Д.М., д.ю.н., доцент

Українська академія банківської справи НБУ

У статті робиться спроба переосмислити традиційні для науки адміністративного уявлення стосовно процесуальної форми адміністративної відповідальності. Спираючись на положення теорії процесуального права доказывается, що адміністративна відповідальність значною мірою реалізується поза процесуальною формою, на основі вільного розсуду осіб, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: адміністративна відповідальність; процесуальна форма; провадження по справах про адміністративні правопорушення.

Лукьянец Д.Н. О ПРОЦЕДУРАЛЬНОЙ ФОРМЕ АДМИНИСТРАТИВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ / Украинская академия банковского дела НБУ, Украина

В статье делается попытка переосмыслить традиционные для науки административного права представления относительно процессуальной формы административной ответственности. Основываясь на положениях теории процессуального права, доказывается, что административная ответственность в значительной мере реализуется вне процессуальной формы, на основе свободного усмотрения лиц, уполномоченных рассматривать дела об административных правонарушениях.

Ключевые слова: административная ответственность; процессуальная форма; производство по делам об административных правонарушениях.

Lukyanets D.N. ON THE PROCEDURAL FORM OF ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY / Ukrainian banking academy of NBU, Ukraine

The article attempts to rethink the traditional science of administrative law views on procedural form of administrative responsibility. Building on the theory of procedural law is proved that the administrative responsibility to a large extent implemented outside the procedural form, based on the free discretion of the persons authorized to consider cases on administrative violations.

Key words: administrative responsibility, procedural form, production of cases on administrative violations.

Процесуальним засадам адміністративної відповідальності присвячено величезну кількість наукових праць. Варто лише згадати, що відповідну проблематику досліджували О.М. Бандурка, Д.М. Бахрах, Г.П. Бондаренко, І.Л. Бородин, І.А. Галаган, І.П. Голосніченко, Є.В. Додін, Л.В. Коваль, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, В.Д. Сорокін та багато інших вчених-адміністративістів.

Здавалося б у цій сфері вже немає ніяких таємниць, які б могли викликати інтерес дослідників, але розвиток теорії процесуального права дає підстави дає суттєві підстави для сумнівів стосовно непорушності основних положень процесуальної частини теорії адміністративної відповідальності.

І першим питанням, на яке варто звернути увагу є таке: чи дійсно адміністративна відповідальність реалізується в процесуальній формі? На перший погляд питання виглядає дещо абсурдно, адже чи може хтось навіть припускати зворотне? Але звернемось до деяких положень теорії процесуального права і проаналізуємо з їх позиції положення Кодексу України про адміністративне правопорушення.

Як відзначає О.Г. Лук'янова, процесуальна форма – це сукупність правил. Але не будь-яких правил, а правил процедури. Процедура представляє собою послідовність певних дій, вона має нормативну модель свого розвитку і спрямована на досягнення певних цілей [1, 100].